

Âşık Edebiyatı Araştırmaları

ERMAN ARTUN

KITABEVİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Âşık Şiiri Geleneğinde Dil, Üslup, Motif ve Metin Merkezli Anlama - Açıklama Üzerine Düşünceler	9
Âşık Edebiyatı Metinlerinin Tahlili Üzerine Düşünceler	19
Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Mizah	31
Âşıkların Destanlarının Sosyal Tarihe Kaynaklık Etmeleri	63
Âşık Tarzı Halk Edebiyatında Üslup	71
Günümüzde Yeniden Yapılanan Âşıklık Geleneğinin Sosyo- Kültürel Boyutu	77
Osmanlı Türk Kültüründe Âşık Şiirinin Belirleyici Rolü	85
İletişim Çağında Âşıklık Geleneğinin Geleceği	93
Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Yiğitleme (Yiğit Üstüne Türkü) ..	101
Türk Dünyası Âşıklık Geleneğinin Geleceğe Taşınması	117
Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Nasihat (Öğütleme)	131
Balkanlarda Destan Söyleme Geleneği ve Prizrenli Âşık Ferki'nin Destanları	151
19. Yüzyıl Âşıklık Geleneğinde Âşık Erzurumlu Emrah'ın Yeri	167
Kıbrıslı Âşık Kenzi'nin Destanları	179
Günümüz Adanalı Âşıkların Dinî- Tasavvufi Şiirleri	191

Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme	207
Adana Âşıklık Geleneğinde Alkış-Kargış (Kara Alkış)	227
Alevi Bektaşî Edebiyatına Genel Bir Bakış	239
Ceyhanlı Âşık Karamehmet'in Yalanlamaları	247
Osmaniye ve Çukurova'da Âşıklık Geleneği	263
Adana Âşıklık Geleneğinin Yeniden Yapılanmasında Sivashî Âşıkların Etkisi	277
Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Ölüm ve Mezar Teması	285
Günümüz Adana Âşıklık Geleneği Âşıklardan Âşık Kederi'nin Alevi-Bektaşî Edebiyatındaki Yeri	297
Adana Âşıklık Geleneğinde Kayserili Bir Âşık: Âşık Derdiderya	325
Çukurova'da Salavatçılık Geleneği ve Âşıkların Pehlivan Salavatlamları	353
Balkan Türk Edebiyatlarına Genel Bir Bakış	399
Âşık Esrarî'nin Vehhâbî Destanı	407
Âdana Âşıklık Geleneğinde "Karacaoğlan Çığırma"	417
Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Fasılları	423
Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı	453
Andırın Beşbucaklı Âşık Halil	477
Dadaloğlu Üzerine Birkaç Söz	495
Karacaoğlan Şiirinin Kültür Kaynakları	501
Ozandan Âşığa Halk Şiiri Geleneğinin Kültür Kaynakları	511
Kişi Adları Dizini	521

ÖN SÖZ

Âşıklık geleneği Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Âşık bulunduğu toplumun sözcüsüdür. Âşıklık geleneği yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanarak kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Âşık edebiyatı sözlü gelenekte yaşatılan bütün ürünlerle beslenir. Âşık şiirinin özünde bağlı bulunduğu kültüre ait örnek değerler ve ahlâk anlayışı yatar. Din, gelenek ve güncel yaşam, âşık edebiyatını besleyen diğer kaynaklardır.

Âşıklar, sazlı (telden), sazsız (dilden), doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya bir kaç özelliği birden taşıyan geleneğe bağlı olarak şiir söyleyenlere "âşık", bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama", aşıkları yönlendiren kurallar bütününe de "âşıklık geleneği" adını veriyorlar.

Âşıklık geleneğini; âşık edebiyatının Anadolu'da oluşumu ve gelişimi, âşıkların yetiştikleri sosyal çevreler, âşıklığa başlamaları, bu edebiyatın diğer edebiyatlarla etkileşimi, biçim, tür, üslup, içerik, terim ve günümüzde yeniden yapılanıp şekillenerek, gelenekselleşmeğe başlayan âşık toplantıları ve âşık fasıllarını kültürel değişim ve gelişim açısından 34 makaleyle inceledik. Bu kitap bu makalelerden oluşmaktadır.

Âşıklık geleneği ve âşık şiiri gün geçtikçe kaybolmaya yüz tutmaktadır. Âşık edebiyatını bir kültür varlığı olarak gelecek kuşaklara aktarmayı görev bildik. Âşıklık geleneğini ve âşık şiirini bir ölçüde belirleyebildiysek kendimizi mutlu sayacağız.

Âşık edebiyatıyla ilgili olarak araştırmacılar, bugüne kadar çok önemli araştırmalar yaptılar. Bu halk kültürü gönüllülerine şükran borçluyuz.

Bu çalışmanın kitap haline gelmesine kadar, basım ve düzeltme aşamalarında yardımlarını aldığım öğrencilerime, basılmasını sağlayan sayın Mehmet VARIŞ'a ve Kitabevi çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim.

Prof. Dr. Erman ARTUN

Adana, Ağustos, 2008